

ALGUNS DETALLS DE L'ACTIVITAT PAGESA A CONSTANTÍ

Maria dels Angels Solé Gil

INTRODUCCIÓ

Totes les dades que es presenten en el següent article van ésser elaborades i presentades mitjançant gràfiques i quadres a l'exposició del "Dia de la Promoció Turística Comarcal 1986" que es va celebrar a Constantí els dies 26 i 27 de juliol de 1986.

Per això, aquest article sols es proposa presentar altra vegada aquestes dades mitjançant paraules, tot i fent un petit anàlisi i cercant una petita explicació a les mateixes.

L'article es refereix a fets molt puntuals de la vida pagesa de Constantí i no pretén de cap manera englobar-la tota sinó donar algunes dades sobre coses significatives que s'han anat produint durant els darrers vint anys i que es relacionen amb les activitats agràries tant importants desde sempre al nostre poble.

Finalment, vull expressar el meu sincer agraïment a totes les persones i entitats que han col·laborat amb mi, facilitant-me les dades.

EL TERME I ELS CONREUS

Segons les dades obtingudes de la Cambra Agrària Local de Constantí, sobre la distribució de conreus i les parcel·les agrícoles al nostre Terme Municipal, resulta que segons el Cadastre de Rústica, el nostre terme consta de 2.860 hectàries, de les que unes 2.456 consten al Directori com a conreades.

Totes aquestes hectàries estan repartides en 474 explotacions, que a la seva vegada es troben dividides en 2.563 parcel·les i amb un total de 423 titulars de les mateixes. Per tant, podem observar que el nostre terme està molt dividit, el que dona de resultat una gran quantitat de parcel·les molt petites i és el que provoca que una mateixa persona sigui propietària o arrendadora de varies parcel·les alhora. Per tant, veiem com al nostre poble també es dona la tradició minifundista que es la que predomina a tot Catalunya.

En quant als conreus principals que ocupen les hectàries de terra conreada al nostre terme, veiem que tenen la següent distribució:

1.000 hectàries d'avellaners
150 hectàries d'olivera
300 hectàries de vinya

100 hectàries de fruiters
265 hectàries de cereals
80 hectàries d'hortalisses
10 hectàries d'ametllers
10 hectàries de garrofers

TOTAL 1.915 hectàries conreades al Terme Municipal.

Si tenim en compte que el total de la superfície del terme eren 2.860 hectàries, li treiem les 1.915 conreades i resulta que queden 945 hectàries lliures i no conreades.

LA PRODUCCIÓ D'AVELLANES ALS DARRERS 25 ANYS

L'avellaner és un arbret caducifoli d'uns 3-4 metres d'alçada, i d'aspecte arbustiu. El fruit, l'avellana, és una llavor comestible recoberta per una closca dura i envoltada d'un involucre foliós. Difós per una gran part de la regió eurosiberiana, als Països Catalans es fa espontàniament sobretot a la muntanya mitjana humida; també apareix a les contrades més plujoses de la regió mediterrània. La superfície dedicada a Espanya al conreu de l'avellaner oscil·la al voltant de les 25.000 hectàries, suposa el 7% de la superfície mundial dedicada a aquest conreu. La producció espanyola queda fonamentalment localitzada a la província de Tarragona; sols a aquesta província s'hi troba més del 80% de la superfície nacional dedicada a aquesta espècie, produint-se al voltant del 80% del tonelatge espanyol.

El Camp de Tarragona té una tradició de 600 anys com a mínim, sobretot d'enchà de la destrucció de la vinya per la fil·loxera al final del segle XIX; actualment, desplaça en molt a l'olivera i la vinya que en altres temps estaven per sobre com a conreus principals.

En principi els avellaners eren espècies espontànies vulgars, però amb la investigació i la dedicació dels pagesos, s'han aconseguit varietats especialment productives tant en secà com en regadiu.

L'avellaner entra en producció d'avellanes vers els 5 anys i en plena producció sobre els 15 anys; acostuma a viure'n una seixantena.

Ja hem dit que la llavor comestible de l'avellaner és l'avellana. Les avellanes de conreu fresques, seques o torrades, tenen nombroses aplicacions culinàries i en pastisseria; són també consumides com a fruita seca directament. Atès llur elevat contingut gras, hom n'extreu oli, tant per al consum humà com per a fabricar sabons, cosmètics...

Entrant ja al que és el comerç de l'avellana, direm que per Reus que és el principal centre de comercialització, passa el 95% de tota la collita peninsular, de la qual un 50% és destinada a l'exportació. Les cooperatives controlen un 50% de totes les avellanes comercialitzades, i l'altre 50% és controlat per corredors que revenen a majoristes.

La informació que a continuació es relaciona sobre la producció d'avellanes a diferents campanyes, ha sigut facilitada per les següents persones i entitats dedicades al comerç de l'avellana a Constantí: Sr. Nicolau, Sr. Miret, Cooperativa Sant Isidre, Cooperativa Nostra Senyora de Montserrat.

En general, si mirem el quadre de la producció d'avellanes a les darreres dècades i llegim les xifres una per una, a part de la campanya 79/80 que va ésser excel·lent en

comparació a les altres, veiem una tendència creixent cap a un augment any rera any de la producció. Podem dir que aquest creixement va lligat a la reconversió que actualment i des de fa ja una serie d'anys està abocant el gruix dels conreus de Constantí cap a l'avellaner.

Per la comoditat d'estalviar xifres, comentarem aquestes dades fent referència al nombre de sacs d'avellanes obtinguts a cada collita, sempre entenent com a sac el del pès estandaritzat, és a dir, el que conté 58'50 kilos d'avellanes.

La tendència creixent ens demostra que a cada campanya analitzada s'ha donat un augment que no és constant sinó que cada vegada augmenta més en relació a la campanya anterior. Així, la campanya 64/65 representa un augment d'uns 2.000 sacs més comparat amb la del 59/60; la campanya 69/70 en representa uns 6.000 més que a la 64/65; la campanya 74/75 en representa 7.000 més que la 69/70 si bé no és un gran augment ja que hi ha molts més arbres en producció cada any. La campanya 79/80 en representa 11.000 més que la campanya 74/75, per tant, va ésser una campanya de collita excel·lent. Per tot el dit,ensem que la temporada 84/85 va ésser molt dolenta ja que la producció baixa quasi bé a la meitat de la que es va donar cinc anys abans, tot i pensant que hi ha molts més arbres en producció que aleshores.

PRODUCCIÓ D'AVELLANES

Campanyes	kilos	sacs
1959/60	1.208.600	20.660
1964/65	1.334.075	22.805
1969/70	1.646.755	28.146
1974/75	2.054.532	35.120
1979/80	2.693.361	46.040
1984/85	1.513.940	25.879

LA PRODUCCIÓ D'OLIVES ALS DARRERS 25 ANYS

L'olivera és un arbre perennifoli de 3 a 5 metres d'alçada a aquesta comarca del Tarragonès, de soca i tronc gruixuts, de fulles lanceolades, flors blanques i petites a l'igual que els seus fruits que també són petits, primerament verds i finalment negres. És un arbre molt conreat a la regió mediterrània d'on és oriünd.

L'oliva és el fruit de l'olivera, més o menys rodonenc, de color i dimensions molt diversos i que és emprat com a aliment, bé per a ésser menjat sencer, bé com a primera matèria de l'oli. La recol·lecció de l'oliva és feta des de l'octubre fins a gener, segons el clima i les condicions del terreny de cada comarca. Les olives destinades a ésser menjades senceres són posades a confitar amb diversos ingredients.

La producció d'olives s'ha anat caracteritzant per una marcada irregularitat atribuïda en principi a raons biològiques i a deficiències de conreu, per la qual cosa com a compensació pels resultats econòmics de l'explotació, s'ha desenvolupat la pràctica de l'associació de l'olivera amb la vinya i els cereals.

A Constantí, l'oliva es dedica principalment a l'obtenció d'oli, com en general tota la d'Espanya, de la qual se'n premsa amb questa finalitat el 90% de la producció.

Les olives no són el producte fonamental del nostre poble per tot el que hem dit, però s'ha de dir que molts pagesos en conreen i això ha fet que hi hagi varis empresaris a Constantí que tenen premsa d'oli i que'l comercialitzen.

En quant a producció, direm que de cada 100 kilos d'olives en poden sortir entre 25 i 30 litres d'oli, per tant, si tenim el total de kilos d'olives que s'han produït cada any, sabrem els litres d'oli que s'han obtingut. Aquest és el nostre cas.

Ens interessa comentar el quadre de la producció d'olives a Constantí dels darrers 25 anys que s'ha confeccionat gràcies a la informació aportada per les següents persones i entitats que a Constantí es dediquen a la comercialització de les olives i la seva transformació en oli, i que són el Sr. A. Massó, la Cooperativa Agrícola Sant Isidre i en Josep Catà del Mas Montseny.

Podem dir que les xifres parlen per elles soles ja que observant el quadre veiem com hi han hagut dos anys molt bons que són el 60 i el 70, mentres que a partir dels anys 70 comença una forta davallada de quantitat de producció que pot ésser deguda a la gran febre de convertir els terrenys en secà en regadiu, la qual cosa provoca arrencades massives d'oliveres que en aquells moments tampoc eren gaire rendables, al menys, així ho creien els pagesos.

En el moment actual, l'olivera ocupa el segon lloc d'ingressos de l'agricultura al nostre poble a molta distància de l'avellaner, però davant de la vinya i dels cereals. D'olivera n'hi ha 150 hectàries, mentre que d'avellaners en són 1.000 les hectàries.

Ja hem dit abans que la producció d'olives és irregular i que junt amb l'arrencament d'oliveres ha fet que anés devallant la producció del nostre poble.

Si seguim mirant el quadre, veiem com a l'any 1975 sols es van fer 898.015 kg. i per tant això representa 269.619 kg. menys que cinc anys endarrera; també l'any 1980 amb els seus 643.829 kg. en representa 254.186 menys que els anys anteriors i finalment l'any 1985 és el de menys producció de tots ja que amb els seus 371.876 kg. representa també una disminució de 271.953 kg. en relació a l'any 1980.

Per tant, per uns motius o per altres, tot ha anat ajudant a disminuir el conreu de l'olivera i a consolidar cada vegada més el predomini de l'avellaner com a conreu principal i font de subsistència de la nostra pagesia.

PRODUCCIÓ D'OLIVES

Anys	Kilos olives
1960	1.038.410
1965	971.420
1970	1.167.434
1975	898.015
1980	643.829
1985	371.876

LA PRODUCCIÓ DE VI ALS DARRERS 25 ANYS

La vinya és una planta de pàmpolos irregulars, flors petites i que dona fruits. Les formes més conreades són arbustives, a causa de la poda en forma de cep, del qual cada any surten branques o sarments.

Els fruits constitueixen el raïm, fruita excel·lent, del qual és fet el vi i altres begudes alcohòliques; els fruits assecats són les panses, també en són preparats suc i melmelades i de llurs llavors és extret un oli.

Al nostre poble la majoria de la collita de raïm es dedica a la producció de vi que és una beguda alcohòlica obtinguda per fermentació del most del raïm.

Si mirem el quadre que segueix a aquestes línies, veiem com la producció d'hectòlitres de vi ha anat variant al llarg dels diferents anys que hem triat com a mostra per analitzar.

Segons les dades que hens han facilitat les dues Cooperatives Agrícoles existents a aquest poble i que són les que es cuiden de transformar els raïms en vi (Cooperativa Agrícola de Sant Isidre i Cooperativa Agrícola Nostra Senyora de Montserrat), veiem com l'any millor de les darreres dècades ha sigut el 1965 amb un total de 27.304 hectòlitres de vi als que s'haurien d'afegir uns 6.000 hectòlitres més que elaboren colliters independents i que no consten a les nostres dades per tractar-se de persones particulars de difícil localització i registre en aquests moments, ja que a l'actualitat aquest és un fet que ja no es dona. També veiem que l'any de la pitjor collita s'ha donat recentment ja que a l'any 1985 sols es van produir 5.739 hectòlitres de vi a Constantí.

Si mirem les xifres del quadre, veiem com entre els anys 60 i 70, la producció es més o menys constant (al 1960, 18.531 hectòlitres, al 1965, 27.304 hectòlitres) mentre que a partir dels anys 70-75 s'observa una clara i evident disminució de la producció, ja que cada any hi ha menys hectòlitres de vi, el que representa una més minsa collita de raïm.

Seguim mirant les dades i veiem una forta devallada que ja comença com hem dit abans als anys 70 amb una producció de 19.619 hectòlitres als que s'haurien d'afegir al voltant d'uns 3.000 hls. més, que segons informacions rebudes sembla que seria la quantitat de vi que haurien elaborat els colliters independents i que com veiem també segueix la tònica del descens. A l'any 1975 segueix baixant la producció en uns 3.000 i escaig hls. (se'n produeixen 16.210 hls.) en relació a l'any 1970, alhora que quasi bé ja no queden colliters independents que elaborin la seva producció paral·lelament a les cooperatives. L'any 1980 amb els seus 9.051 hls. demostra com segueix baixant la producció quasi bé a la meitat comparada amb l'any 1975 i ja no es detecten elaboradors propis a part de les dues cooperatives; i finalment, tal com deiem l'any més fluix dels darrers 25 anys va ésser l'any 1985 on quasi bé també ha disminuït per la meitat la collita (5.739 hls.) si la comparem amb la dels cinc anys anteriors.

Tot aquest fet ve donat per l'abandó que s'està produint del conreu de la vinya a favor del conreu de l'avellaner. A moltes finques s'han arrencat els ceps i s'hi planten altres coses com són els avellaners, el sembrat..., i d'altres productes que ara per ara semblen agrair més la feina que donen als pagesos.

Per tant, les xifres que hem analitzat referents a la producció d'hectòlitres de vi a Constantí, no demostren tant anys de bones o males collites sinó la reconversió de terrenys que estaven plantats de vinya i que s'han anat canviant per altres conreus.

Sols queda dir que a part dels hectòlitres també és molt important de cara al preu, els graus d'alcohol que té el vi. Podem dir per tant, que el grau mig que s'obté a Constantí oscil·la entre els 10 i els 11 graus d'alcohol en anyades de molta quantitat de raïm, mentre que en anys de menys collites el grau pot superar els 12 o 13 graus d'alcohol.

PRODUCCIÓ DE VI

Anys	Hectòlitres	Kilos raïm
1960	18.531	2.701.283
1965	27.304	3.774.738
1970	19.619	2.803.690
1975	16.210	2.319.000
1980	9.051	1.346.612
1985	5.739	808.399

AFILIACIÓ A LA SEGURETAT SOCIAL AGRARIA

Els següents quadres ens reflecteixen la situació dels pagesos de Constantí en quant a la seva relació amb la Seguretat Social.

Els quadres ens presenten dos fets interessants d'analitzar; l'un dels tres es refereix a l'evolució de l'afiliació "compte aliè-compte propi" i l'altre a les diferències entre homes i dones.

Aquests dos elements es troben molt relacionats i per tant serà necessari d'analitzar-los conjuntament. Tinguem present que el "compte aliè" es refereix a les persones que treballen la terra com assalariats del propietari o representant del mateix, i el "compte propi" es refereix als propietaris que treballen les seves terres.

Si ens fixem en el primer any, el 1966, veiem com hi ha poques diferències entre el nombre de pagesos que treballen per compte aliè (110) i els que treballen per compte propi (123), superant per molt poquet aquests darrers. On hi ha diferències a primera vista és a la distribució entre homes i dones ja que hi ha poques dones comparat amb el major nombre d'homes com a treballadors de la terra, i, dintre de les dones són més les que treballen per compte propi.

L'any 1970 representa un fort canvi en els dos conceptes que estem analitzant ja que ha augmentat el nombre de persones que treballen per compte aliè (192) de manera que quasi bé doblen a les que treballen per compte propi, a la vegada que aquestes han disminuït en relació al passat any estudiat (són 104 persones).

També ha augmentat el nombre de dones afiliades com a treballadores de la terra per compte aliè i ha disminuït el nombre d'homes; en el cas del compte propi ha disminuït el nombre d'homes, mentre que el nombre de dones segueix éssent quasi bé el mateix encara que tendeix a augmentar.

L'any 1975 representa una devallada de l'afiliació per compte aliè ja que tant el nombre de dones com el d'homes és menor (148 en total), mentre que al compte propi augmenta el nombre d'afiliats encara que canvia de signe, és a dir, el nombre d'homes segueix baixant, seguint la tònica de l'anterior any estudiat i el nombre de dones segueix augmentant doblant a les que hi havia l'any 1970. En canvi, al compte aliè disminueix el nombre d'homes i també el nombre de dones afiliades.

Si passem a l'any 1980, observem una devallada molt forta en quant a l'afiliació de persones al compte aliè (73), mentre que l'afiliació al compte propi segueix augmentant (145). Se mirem la relació entre homes i dones veiem que al compte aliè han disminuït tots dos quasi bé per la meitat, mentre que al compte propi semblen haver-se estabilitzat el nombre d'homes per la poca variació que hi ha, i en canvi, ha anat augmentant el nombre de dones afiliades.

Finalment, les dades més recents ens segueixen remarcant la devallada del nombre de persones afiliades al compte aliè que havia començat als anys 70, restant ara 62 persones afiliades, mentre que al compte propi, la xifra és quasi bé la mateixa, ja que són 144 les persones afiliades i aquesta xifra segueix també la tònica d'augment que havia començat als anys 70.

En quant a la relació entre homes i dones, veiem com el nombre d'homes al compte aliè s'estabilitza en relació a la passada dada, mentre que el de dones segueix baixant; per altra banda, fixant-nos amb l'afiliació al compte propi, el nombre d'homes també ha continuat baixant mentre que el de dones ha augmentat. Ara ja hi ha més dones afiliades al compte propi que homes, mentre que el compte aliè són més els homes que les dones.

AFILIACIÓ: COMPTE ALIÈ - COMPTE PROPI

Anys	Compte aliè	Compte propi
1966	110 persones	123 persones
1970	192 persones	104 persones
1975	148 persones	125 persones
1980	73 persones	145 persones
1985	62 persones	144 persones

DISTRIBUCIÓ D'AFILIATS: HOMES - DONES

Anys	Compte aliè		Compte propi	
	Homes	Dones	Homes	Dones
1966	105	5	100	23
1970	144	48	80	24
1975	113	35	77	48
1980	53	20	72	73
1985	51	11	65	79

NIVELLS D'OCUPACIÓ DE LA PAGESIA A CONSTANTÍ

Si mirem els dos quadres que s'han confeccionat segons les dades obtingudes de la Cambra Agrària Local de Constantí, referits a l'ocupació real de totes les persones que es troben d'alguna manera vinculades a les tasques pròpies de la pagesia, ja es tracti d'una dedicació exclusiva o d'una dedicació parcial, en determinades èpoques de l'any, veiem com els dos quadres anomenats són molt diferents.

Quasi bé s'han invertit els valors de cada un en referència a l'altre any, encara que com podem comprovar, hi ha un major nombre de persones dedicades d'alguna manera a tasques agrícoles a l'any 1983 que a l'any 1972, la qual cosa ve explicada per l'increment de població que s'ha produït al poble a partir de finals dels anys 70.

El total de persones vinculades a les tasques agrícoles a Constantí l'any 1972, era

de 428, mentre que a l'any 1983 n'hi trobem 653, havent-hi per tant una diferència de 225 persones més a l'any 1983.

Tot i amb això, les diferències entre els dos anys que estem comparant semblen prou significatives, ja que a l'any 1972 un 39'95% de les persones es dedicaven exclusivament a tasques agrícoles, mentre que a l'any 1983 és un 70'90% del total de persones les que es dediquen exclusivament a l'agricultura. Ha augmentat el nombre i la dedicació.

Per altra banda, al 1972 un 60'05% de persones vinculades d'alguna manera a la terra, tenien com a feina principal activitats no agràries, mentre que al 1983 és tant sols un 29'10% del total de persones les que es dediquen principalment a altres tasques.

L'explicació lògica, tot semblant un contrasentit, es pot trobar en que del 1972 al 1983 s'ha jubilat molta gent, alguns anticipadament degut a la crisi econòmica i per tant, aquesta gent poden ésser pagesos de dedicació exclusiva, el que per altra banda no vol dir que sigui el seu mitjà fonamental de vida. Tot això pot ser la cara fosca dels censos estadístics.

QUADRES

1972

39'95%	AGRARIA (171 persones)
60'05%	NO AGRARIA (257 persones)

1973

70'90%	AGRARIA (463 persones)
29'10%	NO AGRARIA (190 persones)

NIVELLS D'EDATS DE LA PAGESIA A CONSTANTÍ

Els següents quadres es refereixen a l'edat de les persones que al nostre Terme Municipal es troben d'alguna manera vinculades a la terra, a la pagesia i a les tasques propies de l'agricultura; es refereix tant a una dedicació exclusiva com a una dedicació parcial en temporades determinades. Per tant, aquestes persones poden constar oficialment com a treballadores d'altres regims de la Seguretat Social o fins i tot no estar afiliades degut a la temporalitat.

Si comparem els dos anys de referència, veiem com al 1983 s'ha produït un lleuger augment en quant a la gent jove dedicada a tasques d'agricultura, en comparació a l'any 1972 (al 1983 un 5'64% i al 1972 un 2'45%).

Per altra banda, si a l'any 1972 la meitat dels pagesos tenien una edat que oscil·lava entre els 35 i 54 anys (un 50'12%), a l'any 1983 veiem que ja no és així, ja que el nivell d'edats s'ha allargat fins als 64 anys, de tal manera que molts més de la meitat del total de pagesos es troben per igual repartits entre els 35 i els 54 anys i els 55 i els 64 anys (35'11% i 36'21% respectivament).

Per tant, i com sembla lògic d'esperar, és a l'edat de més de 65 anys que la població pagesa es manté a un nivell semblant a les dues dades observades amb un 21'70% al 1972 i un 23'01% al 1983; éssent per tant la que menys varia.

Edats	1972	1983
Fins 34 anys. . . .	10 persones 2'45%	36 persones 5'64%
de 35 a 54 anys. .	207 persones 50'12%	224 persones 35'11%
de 55 a 64 anys. .	106 persones 25'67%	231 persones 36'21%
més de 65 anys . .	90 persones 21'70%	147 persones 23'01%